

nihala spoznali pravo podobo naše zemlje? — Kako sukanje naše zemlje okoli svoje osi? — Kdo je bil prvi, kateri je zakone nihala iznajdel? — Kaj je Galileja napotilo, da je gibanje nihala premišljeval?

(Dalje prih.)

Dopisi in novice.

Šolstvo v gosposki zbornici. Predstev ali državni troškovnik je prišel tudi v gosposki zbornici na versto. Takrat tedaj so se razgovarjali tudi o »šolstvu.« Pri tej priliki je govoril kardinal knez Schwarzenberg tudi o šolstvu; rekel je namreč, marsikaj bi si želel zaradi šol opozoriti, govoriti pa hočem v dnuarstvenem obziru. Šola je predraga, ako se mladenči od 12. do 15. leta delu odtegujejo, to je občutljivo starišem in občini. Tudi v pedagogičnem obziru ni dobro, ako se mladina takrat v šolo sili, ko bi se imela dela privaditi. Jaz sem zato, da se mladina mnogo, mnogo nauči, a skušil sem, da se otroci od 6. — 12. leta tudi zares mnogo naučé. V višjih razredih se mora obiskovanje olajšati, tako, da je marsikje šolska postava le na papirji . . . a trošek le ostane. Sicer so otroci še hodili po tri leta v nedeljsko šolo. Dobra nedeljska šola bi bila izverstna selskemu prebivalstvu, a stala bi malo, ali celo nič. Gosp. kardinal je govoril potem tudi o meščanskih šolah, pristavši, ako otroci hodijo od 6. — 12. leta v šolo, bi bilo popolnoma zadosti, ako bi po večih krajih hodili še po 2 leti v meščansko šolo. Od nastopnih učiteljev in učiteljic pravi nadalje, se zahteva mnogo in mnogo, ni dvomiti, da nekateri opešajo pod tem bremenom. (Mogoče da pridni, a leni ne; več pa to velja za ženska kakor za m. učiteljica, mladenči se imajo primeroma manj učiti, kakor deklič; ako si namreč deklica ves dan glavo ubija z pruččenjem, čaka jo pa še ročno delo. Prav bi bilo, da bi se deklič ne obkladali čez moč, učni čertež menda zaradi tega ne bo škode terpel, a gospicam in njih roditeljem bi se veliko truda in troškov prihranilo. Est modus in rebus Ur.). Gospod govornik ni stavil posebnih predlogov, marveč pozval je slavno vladu, da se ozira na njegove opazke.

Govoril je potem še naučni minister pl. Konrad terdó, da vlada ostane pri osemletni šolski dolžnosti, vendar se ima to zadnje dve leti zdatno zljajšati, to olajšanje pa se mora ozirati na razmere dežeje, kraja i. t. d.; nikjer drugej se ni tako očitno pokazalo, da je treba selske šole razločiti od šol po mestih. (Ako ostane stvar v principu nerazrešena, se tudi troški za šolstvo ne morejo zmanjšati, in poglavito iz tega vzroka novo šolstvo naj bolj napadajo davkoplavevalci, kajti znano je, da v denarnih zadevah neha vsaka posebna prijaznost. Ur.)

Kdo se naj huje boji ravnopravnosti slovenskega jezika? To so uradniki in učeni, ki zahtevajo, da bi se zaradi njih ljudstvo hemščine učilo, vse to so pa nasledki šolske uredbe; slovenski jezik se je odrival povsod, kjer koli je bilo mogoče; nekateri so se ponašali s tem, da nič slovenskega ne znajo, niti ne beró, kdor je slovenski pisal ali govoril, je veljal za slovanskega agitatorja, imeli so ga za človeka, državni koristi nevarnega, kaj čuda potem, ako ljudje tacega ravnanja s Slovenci vajeni, zaženo krik: nemščina je v nevarnosti, edinost države se ruši. Ves tak krik je umeten in bode ponehal, ako vlada pokaže resno voljo, izpeljati to, kar se že dolgo, dolgo obeta. Sicer kri-vice nikomur ne želimo, naj je tudi drugi nam ne prizadevajo.

Da je pa ta krik ves umeten, so tudi dejanja, ki to pričajo. Ne govorimo tukaj o besedah državnega poslanca dr. Herbsta, kateri je poslal, kakti učenik

nčence, svoje priveržence zdražbo in nemir delat po nemških občinah, rekoč jim pri slovesu: Mi hočemo sedaj sami za se skerbeti; povdarjamo le to, da je na Dunaji neko časnikarsko podvzetje »Unterricht-Correspondenz«, katero vabi srenje k protestom zoper vladine naprave glede ravnopravnosti jezika in jim za take pisane proteste šimelno (formulare) pošilja. Posebno veliko je imela »Unterricht-Correspondenz« opraviti, ko sta poslanca Lichtenstein in Länbacher izročila znani predlog o reviziji šolskih postav in o kračenji šolske dolžnosti od osem na šest let. — Koliko pomislikov, koliko ugovorjanja, koliko protestov je bilo tačas zoper ta dva predloga, in kakor se kaže je bila vsa ta navdušenost le umeteljni ogenj, katerega so podnetili nekateri »plačani pisarji.« Za denar se piše, se govori, navdušuje, vse stori: priduša, prisega, samo da kdo kaj plača in tako nahujskano ruvanje se potem imenuje „**občno mnenje**“!

Učiteljska skupščina za mesto Ljubljano boče v četrtek 24. junija t. l.
— Dnevni red:

1. Opazke c. k. okrajnega šolskega nadzornika o šolskem nadzorovanju.
2. O pismu (obliki pismenk) v poučnih knjigah »Slovensko-nemški Abecednik in Abecednik za slovenske ljudske šole«, spis. A. Žumer in A. Razinger, v Ljubljani, 1880, založ. Kleinmayr in Bamberg (poroč. G. Anton Razinger).
3. Volitev učnih knjig in beril za šl. leto 1880/81, da se predlagajo okrajnemu šolsk. nadzorništvu po §. 8. derž. šl. postave.
4. Poročilo bukvarnične komisije o stanju okrajne učiteljske bukvarnice in o nje računu. Nasveti za napravo knjig in učnih pripomočkov naj se po 4. točki bukvarničnega reda predlagajo skrajni čas do 21. junija pri imenovani komisiji (pervomestnik je g. France Kokalj). Volitev bukvarnične komisije za leto 1880/81.
5. Volitev stalnega odbora za okrajno učiteljsko skupščino.
6. Samostalni predlogi, kateri se imajo razglasiti pri stalnem odboru skrajni čas do 21. junija.

Iz Radovljiskega okraja. Učitelji tega okraja bodemo imeli navadno letno zborovanje dne 17. rožnika v šolskem poslopju v Radovljici z sledečim sporedom:

1. Volitev dveh perovodij in predsednikovega namestnika.
2. Opazke velečastitega gosp. c. k. okraj. šolskega nadzornika pri letošnjem nadzorovanju posameznih šol.
3. Pravopis v ljudski šoli, združen z govornimi vajami. Poročevalec g. Medic.
4. Praktično vodilo učiteljem k vspšnemu poduku v pisanji. Poročevalec g. Thuma.
5. Podučno pojasnilo k natanjnému izdelovanju (odgovoru) statističnih vprašalnih pol (Fragebögen). Poroča g. Trojer.
6. Volitev enega zastopnika učiteljev v okrajni šolski svet.
7. Poročilo predsednika okraj. učiteljske knjižnice; volitev novega knjižničnega in stalnega odbora.
8. Povoljni nasveti posameznih zborovih članov. Po končanem zborovanju pa ima okrajno učit. društvo, ki je uže blizo 2 leti mirno počivalo, svoj letni občni zbor, da se voli novi odbor, in delavni krog določi.

Iz Predariskega beremo v »Christ. pedag. Bl.« med drugimi tudi, da je sedaj, ko je upeljana osemletna šolska dolžnost, s šolskim obiskovanjem veliko slabše, kakor je bilo poprej, ko je trajala dolžnost le šest let. Učitelji so do-

bili svojo zvišano plačo, ti so pa toliko pametni, da se porazumó s krajnim šolskim svetom. (Vsak ima rad mir v svojem domačem kraju. Ur.) Kraj. šolski svet in pa stariši so zadovoljni, ako morejo kaj odščipniti šolski dolžnosti, učitelj pa jedno oko zatisne. V stari dóbi je bilo pri nas na več krajih tako-le: V teh šestih letih, ko je imel otrok v šolo hoditi, je učitelj zaznamoval vsako zamujeno uro, bodi si da je bila opravičena ali ne. Ko je šest let preteklo, je prinesel učenik število zamud krajnemu šolskemu nadzorniku, in otroku se je določilo, kaj ima nadomestiti v sedmem letu. Večkrat je mogel še ves zimski čas v šolo hoditi. To je spravilo v red šolsko obiskovanje, prihranjenega je bilo mnogo dela in sitnosti. — To bi bilo splošno vodilo; poleg tega bi se tudi moglo določiti, da bi se otroci, katere stariši prostovoljno še v sedmo leto pošiljajo, morali sprejemati. (Po selskih šolah menda pri nas ne bodo pritiskali, a v mestih imamo učence tudi nad 15 let stare. Ur.) Ali bi ne bilo mogoče, samopašne stariše in njih otroke siliti, da pošiljajo otroke še nad šest let v šolo, ako se niso dosihdob potrebnega naučili. Take stvari bi imel določevati le krajni šolski svet, edini ta ve za vsak mogočen slučaj. Ta bi pa imel postopati nepristransko in neodvisno, v ta namen bi pa bilo potreba, da bi njemu bil na čelu duhovni v kraju; vsakdanja skušnja nas uči, da v občini ni nihče neodvisen, naj manj so pa predstojniki in odborniki. Prav lahko se pravo najde in zadene, samo treba je postaviti vsacega na mesto, katero mu gre, nikar tedaj, da bi bili bolj učeni in omikani podložni manj izobraženim.

Slovensko učiteljsko društvo je imelo odborovo sejo 3. junija t. l. Razgovor je bil o raznih učnih pripomočkih pri poučevanju. Prihodnja seja bude 1. julija, kjer se bo ta razgovor nadaljeval. Začetek ob navadni uri, dveh popoldne.

Važen ukaz ministerstva je izšel 1. t. m. Z ozirom na §. 44. sl. i uč. reda dné 20. avgusta 1870 se določi, da se ima pri vverstenji učencev v razrede in oddelke gledati tudi na red v veroznanstvu. (*Prosimo, pristavite še zraven, da se nihče iz šole ne sme spustiti prej, da opravi spoved in prvo sv. Obhajilo.* Ur.)

Javna zahvala. Zavarovalna banka Slavija je podarila »Narodni šoli« za napravo učnih pripomočkov šolam 100 gl. V dolžnost si štejemo, da se za to blagodušno pomoč javno zahvalimo čislani banki in nje zastopniku v Ljubljani, blagorodnemu gospodu Iv. Hribarju. Odbor »Narodne šole.«

Šent - Gotthardski predor med Švico in Lombardijo - Göschenen in Airoli je odpert. Delali so ga 7 let in 5 mescev, dolg je 14.920 km., tedaj 2 zemljepisni milj. Veliko ljudi je med delom umerlo, tudi prvi izumitelj Favre je m. l. v predoru umerl; soparica, v kateri so delalci delali, je bila neznosna +34 C. — 29. svečana prederli so zadnjo steno, ko so se uže nekaj dni delavci od tu in tam čuli. — Kar je najbolj čudno, in pričaje o izverstnosti delovodjev je to, da so se delavci od nemške in laške strani v sredi hriba pod zemljo srečali, recimo da bi bili od kraja zmotili se le za 1 m. m. bi bili v sredi hriba več kilometrov vsak sebi. Predor bo služil prometu med Laškim in Nemškim, a škodoval avstrijski železnici čez Brenner na Tirolskem. Da Avstrija ne zgubi vseh kupčijskih potov, bodo sedaj prederli goro Arl med Tirolimi in Predarliskem, da bode imelo prost izvoz iz svojih dežel do Bodenskega jezera in dalej v Švico, Nemško in Francosko. — Avstrija s svojim žitom vselej kake dva mesca prej pride na terg, sicer bi z Rusijo in Ameriko kar

ne mogla konkurirati, ker v Masiliji in Genovi se ruska in ameriška pšenica navadno ceneje prodaja, kakor ogerska.

Resna nevarnost žuga temu prerovu kakor pišejo nemški listi. Prevertali so namreč na nekem kraju tanko plast belega drobečega kamuja, podslombe so se uže večkrat udule, naredili so sežen debel zid iz granita, a tudi ta se udaja. Zemljemerci ne vedo sedaj, kaj? Zemljėslovec dr. Stapf je rekel, da ne vidi družega pripomočka, nego da se naredi stranski prerov s krivino (Curve), ki se bode ognila tega kamna. A to bi delo za dve leti zakasnilo. — Od sreče tudi morejo govoriti, da niso prerova globokeje v zemljo vertali. Opazili so namreč, da bi zaradi vročine, katero ima zemlja v sebi, ne bilo mogoče delati, ako bi bili prerov globokeje pomerili.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. V sl. okraji Litijskem. Na Irazredni šoli v Žalni, učit. služba, l. p. 450. Prošnje do 1. julija t. l.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Stalno postavljeni: Gosp. France Medic (II. učit.) in gđ. A. Hofbauer (III. učit.) v Radovljici; g. Jekovec v Ljubnem in g. A. Junec v Dobravi. V Begunje pri Cerknici pride začasno g. Jakob Žebre, dosihmal v Waldherr. zavodu. V Idrijo pride g. L. Žerž iz Primorskega. G. J. Hočevnar, učitelj v Dražicah pri Černomlji, je umrl 1. t. m. N. v m. p.!

V a b i l o

na naročbo „Učit. Tov.“ za II. polovico l. 1880.

Minula je prva polovica leta 1880, in o tej priliki vabimo, kakor navadno, svoje sobrate in vse slovenske rodoljube v naročevanje. — Kaj Vam čem sedaj obetati, kaj novega povedati, č. č. naročniki! „Tov.“ poznate, a „Tov.“ pozna Vas. Tedaj ne rečemo drugega, podpirajte nas, kakor ste nas dosihmal, z dopisi in naročili, duševno in materielno, in „Tov.“ Vas bode zopet obiskaval v stari obleki; blaga bode imel na izbero, robe take, kakoršne mu boste pošiljali, samo da bode sim in tje odbiral, in odbrano prinašal v javnost. Vam pa, mili tovariši, zakliče „Tov.“ bratje, čas je, da od spanja vstanete, dan se zaznava, danica prihaja, verhovi gora se iz megle vzdigujejo, tedaj povzdignite svoje glave in pogledjte, da Vas solnce ne prehit. — Velja pa „Učit. Tov.“ za celo leto 3 gl.; za pol leta 1 gl. 50 kr.; spise in dopise prejema uredništvo, **M. Močnik**, mestni učitelj, stari terg h. št. 13; naročnino in naznanila pa založništvo, **R. Milic**, tiskar na starem tergu h. št. 19. — Svoje dolžnike vabimo vljudno na vplačevanje, vse skupaj pa, da naročnino obnove, ako tega še storili niso; pristopivšim naročnikom pa lahko postrežemo z vsemi listi, začenshi, od 1. januarja t. l. — Bog z nami!